



MAGYAR GERONTOLÓGIA 13. ÉVFOLYAM KONFERENCIA KÜLÖNSZÁM

2021. 13. évf. Konferencia Különszám
On-line verzió: ISSN 2062-3690
[www.https://ojs.lib.unideb.hu/gerontologia](https://ojs.lib.unideb.hu/gerontologia)

A család posztmodern változatai és a nagyszülők.

Post-modern variants of the family and the grandparents.

dr. Boga Bálint

Magyar Gerontológiai és Geriátriai Társaság

Kulcsszavak: demográfiai átmenet, családtípusok, nagyszülők, generációk közti kapcsolat

A hagyományos kiterjedt család (traditional extended, Litwak) a 20. század elején a fejlett országokban átadta helyét a nukleáris és a módosult kiterjedt családfornának. Ezt nevezte Dirk van de Kaa holland demográfus az első demográfiai átmenetnek és szerinte az 1965-75 körüli években következett be a második demográfiai átmenet, amelynek fő jellemzője a családtípusok pluralizációja volt. Ez a váltás a kelet-közép-európai országokban, így hazánkban is a rendszerváltás, 1990 után mutatkozott szélesebb körben. A következő jelenségek tanúi lehetünk:

1. a párkapcsolatban az élettársi viszony térhódítása (2011 Népszámlálás: 30 év alatt párkapcsolatok 52%-a; 2016 Mikrocenzus: kb. félmillió pár, 21%)
2. válások (most csökkenőben: 15.000, 2020; 2002: 25.500)
3. egyszülős családok (kb. 500.000 család, összes család: 2,7 m, 2016)
4. újránházasodás, mozaik-családok (149.000, gyerekek 14%-a, 2011; háztartások 23%-a, 2016)
5. szingli életforma
6. „meleg” párkapcsolat
7. globalizációs generációk: a. különböző nemzetiségűek házassága
8. külföldön élő család.

A családban az idős, nagyszülői korosztály és felnőtt gyermekeik kapcsolatát az ún. intergenerációs transzfer jellemzi, amelyben a segítségnyújtás különböző formái és az érzelmi megnyilvánulások (closeness) egyaránt benne foglaltatnak. Bizonyos fokú hanyatlás után pedig már szorosabb gondoskodás válik szükségessé (magyar felmérés: 65 év felett súlyos korlátozottság a mindennapi életben: 25%, további enyhe korlátozottság: 40%, 2017, KSH; fejlett országokban is a gondozás 80-90%-át a család látja el).

A fenti családtípusokban élő fiatal vagy középkorú ember összetettebb feladatai, elfoglaltsága, másrészt pszichológiai terhelése, megosztottsága miatt nehezebben tud megfelelni idős szülei részéről felmerülő igényeknek. A nagyszülők pszichés gondjai között kiemelkednek a mozaik családdal, azon belül az unokákkal fenntartható kapcsolat problémái, optimális esetben viszont ők képviselhetik a családi folyamatosságot, biztonságot.

A szociológiai és gerontológiai szakirodalom alig foglalkozik a nagyszülői korosztályt érintő következményekkel, de ahol megjelenik, a negatív irányú eltérést fogalmazzák meg.

Célom ennek a témának a felvázolásával az, hogy felhívjam a szakemberek figyelmét erre a kutatásban elhanyagolt területre.